

3. Auf den Hauptanlass der Sitzung übergehend bezüglich des Vorschlags von Messrs.

Suzana Biglbauer | Dr. sc. Klara Bilić Meštrić | Siniša Petković

FESTIVAL JEZIKA GISKO

uloga knjižnice u njegovanju jezične raznolikosti
primjeri i preporuke Gradske i sveučilišne knjižnice Osijek

Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek | GISK | Osijek, 2015.

Suzana Biglbauer - Dr. sc. Klara Bilić Meštrić - Siniša Petković

FESTIVAL JEZIKA GISKO

uloga knjižnice u njegovaju jezične raznolikosti
primjeri i preporuke Gradske i sveučilišne knjižnice Osijek

Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek
Osijek, 2015.

Nakladnik
Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek

Za nakladnika
Dubravka Paden-Farkaš

Autori i urednici
Suzana Biglbauer, dr. sc. Klara Bilić Meštrić, Siniša Petković

Grafički urednik
Marin Seleš

Lektura
Siniša Petković

Likovni prilozi, ilustracije
Fotografije s održanih radionica i festivala

Grafička priprema
Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek

Tisak
Studio HS Internet

Objavljenouz potporu
Ministarstva kulture Republike Hrvatske

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Gradske i sveučilišne knjižnice Osijek pod
brojem 140213027

ISBN 978-953-8015-11-3

Naklada
50 komada

SADRŽAJ

1. Uvod	4
2. Festival jezika	5
3. Opći podaci o jezicima u Republici Hrvatskoj i svijetu	9
4. Preporuke za njegovanje višejezičnosti u knjižnicama i lokalnoj zajednici	11
4.1. Preporuke za rad s najmlađim korisnicima	12
4.1. Preporuke za ravnatelje/ravnateljice knjižnica	16
4.3. Preporuke za roditelje	17
5. Zaključak	18
6. Literatura	19

UVOD

Knjižnice kao mjesna obavijesna, kulturna i obrazovna središta koja služe svim članovima svoje kulturno raznolike zajednice mogu i trebaju biti provoditelji društvenog razvoja koji pridonose promicanju interkulturnalnosti u multikulturalnoj sredini stvarajući uvjete za skladan život svih članova zajednice. Kulturno izražavanje i osviještenost jedna je od osam ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje¹. Knjižnice prepoznaju svoju ulogu u promicanju jezične raznolikosti i višejezičnog obrazovanja posebno kod svojih najmladih korisnika.

Kada govorimo o pojmu multikulturalnosti, prema IFLA-inoj Sekciji za knjižnične usluge za multikulturalne zajednice definirana kao "suživot

različitih kultura, gdje kultura uključuje rasne, religijske ili kulturne skupine te se očituje u običajima, kulturnim pretpostavkama i vrijednostima, načinima razmišljanja i komunikacije²". Mjere poticanja međukulturalnog dijaloga potrebno je poduzeti radi razvitka suživota različitih kultura unutar jedne zajednice.

Prema Definiciji multikulturalnosti, multikulturalne knjižnične usluge podrazumijevaju pružanje multikulturalnih informacija svim korisnicima te osiguravanje posebnih knjižničnih usluga onim skupinama korisnika koje su često marginalizirane u multikulturalnim sredinama.

Svrhu multikulturalnih knjižnica čini jednakost pristupa knjižničnim uslugama, informacijama i znanju svim članovima zajednice. Uloga multikulturalne knjižnice ostvaruje se kroz nabavu građe koja odražava multikulturalni sastav društva, ali i kroz poticanje učenja jezika, promicanje očuvanja starosjedilačkih jezika, sudjelovanje u kulturnim aktivnostima i svečanim obilježavanjima događaja važnih za pojedine multikulturalne skupine, okupljanje multikulturalnih zajednica kroz različite oblike društvenih događaja kao što su izložbe i skupovi o kulturnim temama, promicanje i suorganiziranje aktivnosti vezanih uz teme kao što su državljanstvo, socijalne službe i zapošljavanje, kojima se pomaže useljenicima u prilagođivanju novoj domovini i sl.

Budući da planiranje i razvijanje usluga treba biti u naužoj vezi sa stvarnim potrebama zajednice i njezinih članova, nameće se potreba za analizom same zajednice. Jedan od najvažnijih čimbenika u postizanju uspjeha knjižničnih usluga za kulturno raznolike zajednice jest upravo ljudski, kadrovskački čimbenik, koji podrazumijeva poznavanje jezika i kulture manjinskih skupina. Multikulturalne knjižnične usluge ponajprije su usmjerenе prema onim skupinama korisnika koje se navode kao često marginalizirane u multikulturalnim sredinama, no one obogaćuju život zajednice u cjelini.

¹ 21st Century Literacies. Knowledge Network Explorer. 2002. URL: <http://www.kn.pacbell.com/wired/21stcent/>

² Defining "Multiculturalism" : Final Report submitted by Clara M. Chu. 2005. citirano: 2015-06-15 f. Dostupno na: <http://archive.ifla.org/VII/s32/pub/multiculturalism-en.pdf> Citirano prema: Smjernice za knjižnične usluge za multikulturalne zajednice : s IFLA-inim Manifestom za multikulturalnu knjižnicu. 1. hrvatsko izd. prema 3. izd. izvornika. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2010.

Svjesna uloge materinskoga jezika u razvoju komunikacijskih vještina i oblikovanju svijesti i kreativnosti, Organizacija za obrazovanje, znanost i kulturu pri Ujedinjenim narodima (UNESCO) donijela je 1999. godine odluku o proglašenju 21. veljače Međunarodnim danom materinskoga jezika. S ciljem promicanja jezične raznolikosti i višejezičnog obrazovanja, UNESCO želi podsjetiti da jezici nisu samo vitalan dio civilizacijskoga kulturnog nasljeta nego i nezamjenjivi izraz ljudske kreativnosti i veličanstvene različitosti³.

Manifestacija obilježavanja Međunarodnog dana materinskoga jezika, predstavlja niz kreativnih susreta i radionica za djecu i mlade koja ima za cilj kulturnu razmjenu i čuvanje tradicionalnih vrijednosti. Predstavljanje materinskog jezika izložbom, pričom, pjesmom, plesom, običajima i tradicionalnim nacionalnim jelima zainteresiralo je naše suradnike iz obrazovnih institucija i udruge manjinskih zajednica.

Odjel za rad s djecom i mladima i Austrijska čitaonica Gradske i sveučilišne knjižnice Osijek kontinuirano obilježavaju od 2012. godine Međunarodni dan materinskoga nizom kreativnih susreta u Gradskoj i sveučilišnoj knjižnici Osijek. Aktivnosti su predviđene u sklopu ostvarenja strateških ciljeva Gradske i sveučilišne knjižnice Osijek (2012. – 2015.). Osnovni strateški cilj jest razvijanje knjižničnih usluga i aktivnosti, a posebni cilj promicanje kulturnih i civilizacijskih vrijednosti kroz različite oblike kulturno-animatorskih aktivnosti.

: 21st Century Literacies. Knowledge Network Explorer. 2002. URL: <http://www.kn.pacbell.com/wired/21stcent/>

Aktivnosti su namijenjene svim dobnim uzrastima, kako korisnicima Gradske i sveučilišne knjižnice Osijek, tako i ostalim građanima grada Osijeka i Osječko-baranjske županije s ciljem učvršćivanja svijesti o potrebi očuvanja materinskoga jezika, kako hrvatskog, tako i jezika manjinskih skupina koje žive na području Osječko-baranjske županije, kao jednog od najvećih bogatstava koje smo baštini. Bogati program nudi niz aktivnosti. Tu su igraonice na materinskom jeziku koje podrazumijevaju program sadržaja primjereno određenoj dobi s ciljem razvijanja socijalizacije, komunikacijskih vještina, imaju edukativni karakter, a kojima je cilj postići integraciju govornika određenog jezika i onih sudionika koji ne poznaju jezik skupine – mađarski, njemački, srpski,

ukrajinski, rusinski, albanski, makedonski, ruski, romski. Program također uključuje pričaonice, predstavljanja knjiga, čitanja poezije, etno kreativne radionice, izložbe, susrete s književnicima, književne radionice za djecu i mlade i završnu večer „Festival jezika“. „Festival jezika“ jest literarno-poetska i glazbeno-scenska priredba folklora, pisane riječi, pjesme i plesa popraćena tradicionalnim nacionalnim jelima i etno-štandovima bogatim suvenirima i nacionalnim obilježjima.

Etno ponuda MKD Braća Miladinović Osijek

Etno ponuda UKPD Lesja Ukrajinka Osijek

Austrijsko-njemačka kreativno-edukativna radionica zamišljena je kao komunikacija na njemačkom jeziku. Polaznici predstavljaju svoje znanje njemačkoga jezika literarnim, glazbenim i scenskim izrazom. Predstavlja im se priređena knjižnična građa na njemačkom jeziku te posjet i upoznavanje prostora i djelovanje Austrijske čitaonice Gradske i sveučilišne knjižnice Osijek. Potičući zajedničko druženje poznatim igrami i literarno-scenskim izrazom, približava se jezik i govor onim polaznicima koji se s njemačkim jezikom do tada nisu susreli. Dio radionica na njemačkom jeziku posvećen je esekerskom narječju kao posebnosti u nematerijalnoj kulturnoj baštini grada Osijeka. Tim su radionicama obuhvaćeni polaznici od najranije dobi s ciljem prepoznavanja, učenja i njegovanja riječi iz neposredne okoline. Na sličan način organizirane su radionice na mađarskom, romskom, srpskom i makedonskom jeziku.

Ruska radionica „Upoznajmo Rusiju“ multimedijskim pristupom približava polaznicima bogatstvo ruskog jezika kroz bajku, animirani film te sadrži edukativni karakter učenja govora kroz pozdrave i predstavljanja na ruskom jeziku. Radionica donosi tradiciju ispijanja ruskog čaja iz samovara, učenja određenog ruskog plesa i bogato je ilustrirana pripeđenom knjižničnom građom na ruskom jeziku.

Jedan vid aktivnosti bio je i predstavljanje slikovnice na romskom jeziku koje je upriličeno za djecu i odrasle koji ne poznaju romski jezik i kulturu. Sličnog je karaktera i radionica na kojoj je predstavljena zbirkā poezije na rusinskom jeziku te časopisi.

Obilježavanje danâ materinskoga jezika završava se Festivalom jezika, kao završnom svečanosti folklora, pisane riječi, pjesme i plesa, tradicionalnih jelâ, običaja i nošnji sudionika. Sudionici Festivala jezika jesu kulturno-umjetnička društva, specijalni gosti te udruge nacionalnih manjina s područja grada Osijeka i okolice. Cilj je pridonijeti kulturnoj razmjeni i čuvanju tradicionalnih vrijednosti te širenju multikulturalnosti, predstaviti materinski jezik pričom, pjesmom, plesom, običajima i tradicionalnim nacionalnim jelima koje njeguju zajednice grada Osijeka. Dobra suradnja knjižnice i zajednice iz ovog primjera poticaj je i smjernica za budući rad u ostvarivanju koncepta multikulturalne knjižnice, knjižnice dostupne i otvorene svima.

Jedna od aktivnosti u sklopu Manifestacije jest izložba „Međunarodni dan materinskoga jezika“. Izložbu sačinjavaju plakati koji predstavljaju povijesni pregled razvoja materinskoga jezika, polazeći od hrvatskoga kao većinskog te bogata knjižnična grada na hrvatskome i svim manjinskim jezicima koji su zastupljeni u gradu Osijeku, čime se ukazuje na značaj potrebe očuvanja i njegovanja istih.

Izložba Međunarodni dan materinskoga jezika Gisko

Konferansa Festivala 2014.

Kreativna radionica Upoznajmo Rusiju

Igraonica na njemačkom jeziku

S istim ciljem organiziran je Okrugli stol O materinskom jeziku. Okrugli stol obuhvatio je temom ulogu i značaj knjižnice u omogućavanju dostupnosti i slobodnog pristupa informacijama i knjižničnim uslugama na materinskom jeziku. Cilj je bio ukazati na otvorenost i dostupnost knjižnice svim korisnicima i građanima zajednice koja se ostvaruje kroz suradnju s gradskim, javnim, kulturnim i obrazovnim institucijama i udrugama. U tom kontekstu govorilo se o promicanju interkulturalnosti u multikulturalnoj sredini, kulturnom izražavanju i osviještenosti, promicanju jezične raznolikosti i višejezičnog obrazovanja, s naglaskom na čuvanje jezične baštine.

Okrugli stol O materinskom jeziku

Konstruktivnim razgovorom i prijedlozima zaključeno je da se uz dosadašnje djelovanje otvaraju nove mogućnost kvalitetnijeg pristupa jačanju višejezičnosti grada i županije. Smjernicom za budući rad označeno je ostvarivanje koncepta multikulturalne knjižnice - knjižnice dostupne i otvorene svima. Stoga Međunarodni dan materinskog jezika ima svrhu podsjećati čovječanstvo na niz moralnih i praktičnih obaveza kojima može očuvati jezičnu raznolikost kao jedno od najvećih bogatstava smo kao društvo baštinili.

OPĆI PODACI O JEZICIMA U REPUBLICI HRVATSKOJ I SVIJETU

Cijelu Republiku Hrvatsku odlikuje bogatstvo jezične raznolikosti. U Hrvatskoj razlikujemo tri narječja – štokavski, kajkavski i čakavski. Svako to narječje objedinjuje niz dijalekata koji se opet mogu toliko razlikovati da se neki govornici jako udaljenih dijalekata različitim narječja zapravo ne bi mogli ni razumjeti bez poznavanja standardnog hrvatskog jezika.

Osim dijalekata, o bogatstvu jezične raznolikosti slikovito govore i brojni zaštićeni govori. Tako ćemo na UNESCO-ovom popisu nematerijalne kulturne baštine pronaći čak jedanaest zaštićenih govora. To su bednjamski govor, govor Huma na Sutli, govor i toponimija sela Vidonje, govor otoka Suska, govor posavskoga sela Siće, govor Starih Perkovaca, govor zadarskih Arbanasa, govor grobničke čakavštine (Grobnik), istro-rumunjski govor, splitski govor (splitska čakavština) i žminjski govor. Ovo je broj koji će, nadamo se, rasti jer se i drugi govornici tradicionalnih govora trude zaštititi svoje govore i na taj način zaustaviti nestanak vrijedne kulturne baštine.

Osim dijalekata i zaštićenih govora, u Hrvatskoj poseban status imaju i jezici hrvatskih manjina. Njih čak dvadeset ima status službenih manjinskih jezika što čini Hrvatsku zemljom s najvećim brojem službenih manjinskih jezika u Europskoj Uniji. Tako su srpski, češki, slovački, talijanski, mađarski, jidiš, njemački, ukrajinski, rusinski, bošnjački, slovenski, crnogorski, makedonski, ruski, bugarski, poljski, romski, rumunjski, turski, vlaški i albanski sve jezici čiji govornici mogu ostvariti posebna prava, od kojih je jedno od najvažnijih pravo na obrazovanje na vlastitom jeziku i pismu⁴. Svi se ti jezici govore i u gradu Osijeku i mnogi od njih su sastavni dio obilježavanja Dana materinskog jezika.

Dio scene Festivala 2015.

Plakat Medunarodni dan materinskog jezika 2012.

⁴ U Republici Hrvatskoj ovo se pravo provodi kroz tzv. Modele obrazovanja na manjinskom jeziku i pismu. U modelu A sva je nastava na jeziku i pismu nacionalne manjine, u B modelu prirodni se predmeti izvode na standardnom hrvatskom jeziku, a društveni i humanistički na jeziku manjine. C model podrazumijeva njegovanje jezika i kulture u okviru satnice do pet sati tjedno

Osim službenih manjinskih jezika, sve više moramo voditi računa o jezicima useljenika, čiji bi broj zbog globalno-političkih kretanja u Europi, pa tako i u Hrvatskoj mogao značajno porasti. Prema internetskoj stranici Ethnologue⁵ u svijetu je službeno registrirano 7.102 jezika. Međutim, kada se pitaju sami govornici, onda je ta brojka mnogo veća i tada ona iznosi oko 42.000 jezika. Razlog takve neujednačenosti nalazimo u službenom statusu jezika koji ovisi o povijesnim, društvenim i političkim okolnostima koje je izraelski lingvist Max Weinreich slikovito opisao razlikom između dijalekta i jezika, navodeći da je jezik zapravo dijalekt s vojskom i mornaricom.

	Živi jezici		Broj govornika	
Područje	Broj	Postotak	Ukupno	Postotak
Afrika	2,138	30.1	815,252,580	13.0
Amerike	1,064	15.0	51,527,759	0.8
Azija	2,301	32.4	3,779,634,812	60.1
Europa	286	4.0	1,637,993,977	26.0
Pacifik	1,313	18.5	6,783,496	0.1
Ukupno	7,102	100.0	6,291,192,624	100.0

Tablica 1. Raspršenost jezika u svijetu (tablica preuzeta s mrežne stranice www.ethnologue.com, 2015.).

Dominacija engleskoga jezika, porast mobilnosti u svijetu kao i izmijenjeni migracijski procesi ostavljaju dubok trag na jezičnoj raznolikosti u svijetu, ali i u Europi i Hrvatskoj. Zbog marginalizacije drugih jezika i identiteta, kao posljedice ovih procesa, nužno je aktivno raditi na osvještavanju jezične raznolikosti kao bogatstva cijele zajednice.

Podrška nije potrebna samo višejezičnim korisnicima knjižnične građe, nego i osobama koje s njima rade i surađuju. Višejezični korisnici imaju drugačije potrebe te im je ponekad posebno potrebna pomoć; mladima pri učenju, ali i svim djelatnicima u radu s takvim korisnicima.

⁵ Ethnologue je dostupan na stranici www.ethnologue.com.

PREPORUKE ZA NJEGOVANJE VIŠEJEZIČNOSTI U KNJIŽNICAMA I LOKALNOJ ZAJEDNICI

U njegovovanju višejezičnosti iznimno je važno otkloniti postojeće zablude koje o njoj postoje. I dalje postoje oni koji misle kako će korištenje drugih jezika usporiti proces učenja standardnoga jezika. Ovakvi stavovi ukazuju na nedostatak svijesti o tome da je znanje jezika koji se govori u kući najvažnije sredstvo pri učenju novoga jezika.

U većini gradova ne postoje dovoljno razvijene upute na nacionalnoj razini, odnosno stručno usavršavanje ili resursi koji edukatorima omogućavaju da pomognu obiteljima koje govore dijalektom ili stranim jezikom u kući o tome kako koristiti jezik kojim govore kao prednosti i osobno bogatstvo koje je potrebno njegovati. Razvoj i širenje dobrih praksi u velikoj mjeri ovisi o pojedincima – stručnjacima, institucijama i profesionalnim udruženama te kao što je vidljivo o knjižnicama.

Sredine koje uspijevaju njegovati i slaviti raznolikost jezika i dijalekata zadržavaju svoje stanovnike i privlače nove. To su mjesto gdje se djeca i odrasli uče toleranciji, međusobnom poštivanju i uvažavanju različitosti. Članovi se zajednice imaju priliku upoznati s različitim jezicima koji se govore u svijetu te su u stanju prepoznati kako svaki jezik ima svoju vrijednost. Na taj se način može povećati motivacija za učenjem drugih jezika te pomoći različitim korisnicima, djeci i odraslima da razvijaju strategije za učenje jezika.

Istraživanja provedena u različitim zemljama u Europi i izvan nje, pokazuju kako djeca koju se poticalo na razvijanje dvojezičnosti i čiji je prvi jezik prihvaćen od strane većinske zajednice, često mogu naučiti jezik zemlje domaćina brže i na održiviji način, uspješnije savladavaju školski plan i program, posebno matematiku i uspješniji su u učenju drugih jezika⁶. Preporuke koje donosimo odnose se na djelatnike knjižnica i korisnike (posebice djecu i mlade), ravnatelje/ravnateljice knjižnica, ali i na same roditelje kao osnovne dionike jezičnih politika.

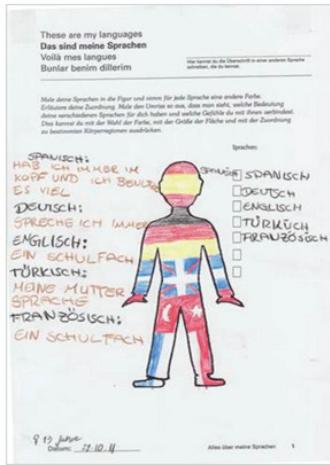

⁶ Podaci o znanstvenim razlozima za njegovanje višejezičnosti jezgrovalo su prikazani u publikacijama projekta LUCIDE na sljedećoj poveznici: <http://www.urbanlanguages.eu/>

Preporuke za rad s najmlađim korisnicima

Izazov	<ul style="list-style-type: none"> • Kako mogu promicati ideju da su svi jezici jednakovrijedni te da je jezik svakog korisnika važan i zanimljiv? • Kako mogu promicati ideju da višejezičnost nije nešto beznačajno, nego nešto što obogaćuje?
Korisni savjeti	<p>Organizirajte obilježavanje Dana materinskog jezika. Povežite se s manjinskim udrugama u svojoj sredini i pozovite ih da aktivno sudjeluju u obilježavanju. S njima u surađnji organizirajte književne večeri, radionice s djecom i Festival jezika. Za primjer dobre prakse pogledajte program Festivala jezika koji je organizirala Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek dostupan na sljedećoj poveznici: http://www.gskos.unios.hr/~descape/?upit=vijest&id=1394</p>

Korisni savjeti	Izradite popis jezika koje govore djeca, roditelji i općenito korisnici koji posjećuju knjižnicu. Napravite izložbu „Naši jezici“.
Primjer dobre prakse	<p>Primjer iz Madrida</p>

Primjer dobre prakse	<p>Primjer iz Hamburga - „Dobro jutro!“ na jezicima predškolske djece:</p>
Primjer dobre prakse	<p>Iskoristite jezične portrete – neka djeca objasne svoje jezično iskustvo, znanje i osjećaje na odgovarajući način.</p> <p>Ovi su primjeri djece u dobi od 10 do 13 godina u Njemačkoj. Djeca su zamoljena da nacrtaju svoje jezične portrete: odgovarajući na pitanje „Koje jezike govorite?“. Otvorenim se pitanjem izbjegava kratke odgovore koji se odnose samo na poznavanje. Portreti se mogu koristiti kao ukras u prostoru knjižnice. Istovremeno oni mogu biti polazna točka za učenje o jezičnoj raznolikosti, svrsi jezika, lingvističkom samopoumanju djece ...</p>

Primjer dobre prakse	Kroz projekt „Jezik mjeseca“ svaki mjesec jedan se jezik djece predstavlja i promiče u cijeloj zajednici. http://www.newburypark.redbridge.sch.uk/langofmonth/
Primjer dobre prakse	Europski jezični portfolio također može poslužiti kao koristan alat za podizanje svijesti o jezicima koje učenici govore i što misle o njima. Na mrežnoj stranici Vijeća Europe mogu se naći korisne informacije o njegovu razvoju, kao i o tome kako ga koristiti (http://www.coe.int/t/dg4/education/elp).
Korisni savjeti	Potaknite djecu i mlade da govore o svojim jezicima i dijalektima te usporedite razlike i sličnosti.
Primjer dobre prakse	„Sprachensteckbriefe“ (Informiranje o jezicima) projekt je koji nam dolazi iz Austrije te pruža osnovne informacije o pojedinim jezicima koji se govore u Evropi/Austriji. Projekt daje kratki prikaz gdje se odredeni jezik govori, njegovo povijesti i strukturi. Za svaki se jezik daju primjeri za čitanje kao i audio zapisi.
Korisni savjeti	<ul style="list-style-type: none"> • Pobrinite se da imate dvojezične ili višejezične slike, rječnike i druge odgovarajuće knjige na jezicima kojima se koriste vaši korisnici. • Dijelite pozitivne poruke djeci i potaknite ih da koriste dostupne dvojezične izvore i tražite od njih da donesu svoje dvojezične rječnike i knjige.

Primjer dobre prakse	<p>Zastupljenost i aktivno korištenje dvojezičnih ili višejezičnih knjiga iskustvo je koje obogaćuje čak i vrlo malu djecu. To kod njih potiče zainteresiranost za jezike te jača jezično samopouzdanje. Ovakvom građom šaljemo poruku korisnicima da su njihovi višejezični identiteti prepoznati kao vrijednost i na taj način pomažemo u odluci o očuvanju jezika.</p> <p>Poseban način u izradi ovakvih materijala razvijen je u Južnoafričkoj Republici: male knjige za male ruke. Svaka knjiga za male ruke sadrži priču u slikama, dok se tekstovi objavljuju na brojnim jezicima, počevši od afrikaansa do tsongajskog jezika, a mogu se otisnuti i zaliđepiti u malim knjigama.</p> <p>Za više, pogledati: http://www.littlehandstrust.com/books.html</p> <ul style="list-style-type: none"> • Organizirajte prijevode i čitanje bajki i priča na jezicima djece korisnika. Primjer dobre prakse nalazimo u hrvatskim školama koje pohađaju nacionalne manjine. Tako je u Osnovnoj školi Podturen organizirano čitanje dvojezičnih bajki, simultano prevođenje i imenovanje stvari na bahaškom jeziku, trbušni ples, pjevanje dvojezične pjesmice. Vidi više na sljedećoj poveznici: http://os-podturen.skole.hr/?news_hk=1&news_id=704&mshow=757 • U knjižnici Centra za kulturu u Čepinu, u organizaciji nastavnice stranih jezika Lidije Šaravanja, održana je radionica o podizanju svijesti o važnosti njegovanja materinskog jezika. U radionici su sudjelovali učenici OŠ Vladimir Nazor, njihovi roditelji, osoblje knjižnice, učiteljice iz škole i stručnjaci koji se bave temom višejezičnosti. Djeca i roditelji imala su priliku kroz zanimljive prezentacije i igre čuti o važnosti očuvanja jezika, opće informacije o jezicima u svijetu, Hrvatskoj i gradu Osijeku. Djeca koja govore kod kuće neki drugi jezik, učila su drugu djecu osnovnim izrazima i svako je višejezično dijete predstavilo svoj jezik.
Korisni savjeti	Izradite višejezičnu grupu riječi na različite teme i stavite je na pano. Takva skupina riječi može se više godine koristiti i dalje proširivati. Osoblje knjižnice u suradnji s korisnicima može pomoći u kreiranju takvih skupina riječi.
Korisni savjeti	Potičite korisnike – djecu i mlade da rade svoje zadatke u skupini na jeziku kojem najbolje poznaju. Prepustite im odluku žele li koristiti materinski jezik tijekom rada u paru ili skupini kako bi bolje razumjeli zadatke ili probleme. Preporučite im da usporedi izraze iz materinskog jezika i standardnog jezika, čak i ako vi kao edukator ne govorite njihov jezik.
Korisni savjeti	<p>Objasnite roditeljima značaj materinskog jezika:</p> <ul style="list-style-type: none"> • potičite roditelje na čitanje i pisanje sa svojom djecom na oba jezika, da učine dostupnima kod kuće knjige i druge izvore na materinskom jeziku, da inspiriraju i pomognu svojoj djeci da izrade svoje vlastite knjige

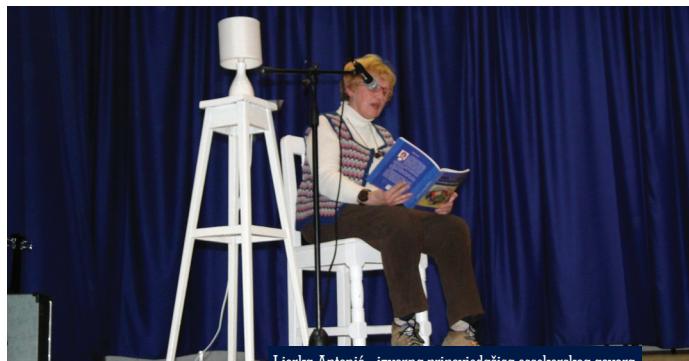
Preporuke za ravnatelje/ ravnateljice knjižnica

KUD Rusina Osijek

Izazov	Što ja mogu kao ravnatelj knjižnice učiniti za upotrebu i razvijanje višejezičnih izvora?
Korisni savjeti	<p>Pobrinite se da osoblje vaše knjižnice razumije važnost ranijeg znanja i iskustva višejezičnih korisnika. Objasnite im da je rad s materinskim jezikom dio svakodnevnog podučavanja i učenja.</p> <p>Mogu se upotrijebiti sljedeći savjeti, koji su potkrijepljeni istraživanjima:</p> <ul style="list-style-type: none"> • znanje materinskoga jezika pomaže u učenju drugih jezika; • djeca i mladi koji nastavljaju koristiti materinski jezik ostvaruju bolje rezultate u drugim područjima djelovanja; <p>Organizirajte sastanke za osoblje, gdje bi prisutni mogli međusobno razmjenjivati višejezične izvore kojima raspolazu: rječnike, odgovarajuće knjige, mrežne izvore, itd.</p> <ul style="list-style-type: none"> • nastojte u vašoj instituciji imati upute za prihvatanje i uvažavanje jezičnih raznolikosti. • nastojte dobiti podršku i suradnju stručnjaka, npr. od roditelja ili manjinskih udruga, prevoditelja, osoblja lokalnog sveučilišta ili instituta, lokalnih udruga, kazališta, medija... • podržite osoblje u stjecanju stručnosti, znanja i kompetencija, npr. pozivanjem u instituciju raznih stručnjaka koji mogu ukazati na važnost pravilnog pristupa višejezičnom korisniku.
Korisni savjeti	Razvijte misiju višejezične institucije i neka s njom budu upoznati svi zaposlenici, posjetitelji, lokalna zajednica... Učinite jezičnu raznolikost prepoznatljivim simbolom vaše institucije.
Korisni savjeti	Izradite brošure, letke i informacije na način da su dostupne na jezicima i dijalektima vaših korisnika.
Korisni savjeti	Pobrinite se da programi vaše institucije poštuju načela dobre prakse u radu s višejezičnim korisnicima. Neka se to redovno obnavlja i bude sastavnim dijelom usavršavanja osoblja vaše institucije.

Preporuke za roditelje

Ljerka Antonić - izvorna pripovjedačica esekerskog govora

Izazov	Kako mogu kao roditelj podržati svoje dijete u njegovovanju našega jezika ili dijalekta i njegovati njegovo samopouzdanje kao dvojezičnog ili višejezičnog pojedinca?
Korisni savjeti	Mnogi roditelji žele da im djeca što ranije nauče standardni jezik. Često im nedostaju savjeti o tome koliko je važno očuvati i dalje razvijati jezik ili dijalekt koji se govori u kući. Zbog toga, neki roditelji izbjegavaju korištenje tih jezika ili dijalekata kod kuće, misleći da će na takav način pomoći svom djetetu da nauči jezik većine što je prije moguće. No, to je zapravo kontraproduktivno.
Primjer dobre prakse	U Njemačkim je školama razvijen projekt pod nazivom „Rucksack“ putem kojeg se roditelji opskrbljuju materijalima vezanim uz pismenost. Dok se školske aktivnosti odvijaju na jeziku većine, ovi komplementarni materijali i aktivnosti za roditelje koriste se za jezik koji se govori kod kuće. http://rucksack-griffbereit.lraa.de/ Sličan je projekt Ministarstva kulture Republike Hrvatske „Ruksak (pun) kulture“. http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=8787
Korisni savjeti	Ponudite vašu pomoć pri prevodenju ključnih riječi, fraza i oznaka u prostorima knjižnice. Sudjelujte u programima gdje ćete iznijeti primjere vašega jezika ili dijalekta. Razgovarajte o svom jeziku ili dijalektu. Ponudite se da sudjelujete u višejezičnim aktivnostima i događanjima koje organizira knjižnica.
Korisni savjeti	Podržite vašu djecu u unaprjeđivanju znanja materinskoga jezika, putem aktivnosti unutar obitelji i zajednice (pričanje priča i čitanje, pohađanjem dodatnih programa u školama i knjižnicama te drugih aktivnosti u zajednici, koje omogućuju upotrebu materinskoga jezika).
Korisni savjeti	Koristite višejezične medije, blogove, Skype – inspirirajte se iz: http://multilingual-parenting.com/2014/05/25/raising-multilingual-children-blogging-carnival-how-technology-can-help-you-bring-up-a-bilingual-child/

ZAKLJUČAK

U gradu Osijeku veliki je broj govornika drugih jezika značajno iščezao. Primjerice, mađarski, jezik koji je obilježio jedan dio grada dugo kroz povijest (osječku Retfalu) prema posljednjem popisu stanovništva govori šestotinjak građana. Radi se o dramatičnom gubitku stanovništva i jezika.

Knjižnice koje služe svim članovima svoje zajednice te pridonose promicanju interkulturalnosti u multikulturalnoj sredini svojim bogatim programima koji pozivaju na afirmaciju multikulturalnih i višejezičnih identiteta, mogu predstavljati snažno oruđe kojim se dugoročno ovakvi trendovi mogu zaustaviti. Djeca i mladi koji misle da njihov jezik nije vrijedan i odbijaju ga njegovati, kroz gore opisane programe uče o važnosti svakoga jezika kao važnoga dijela identiteta i baštine. Osim toga, i sama se zajednica obrazuje u tom smjeru te se uči poštivanju multikulturalnosti i jezične raznolikosti kao važnog dijela identiteta cijele zajednice.

Nadamo se kako će iskustvo Gradske i sveučilišne knjižnice u Osijeku i preporuke koje donosimo u ovom dokumentu prepoznati i druge knjižnice kao primjer dobre prakse i djelovati u smjeru očuvanja multikulturalnosti i jezične raznolikosti.

¹ Preporuke za njegovanje višejezičnosti u školama i obiteljima u ovom dokumentu oslanjaju se na djelatnost Gradske i sveučilišne knjižnice u Osijeku te na projekt Europske Komisije – Jezici u urbanim zajednicama – integracija i raznolikost u Europi (LUCIDE). U okviru ovoga projekta izrađene su preporuke za njegovanje višejezičnosti u pet različitih sfera ljudskog djelovanja (u obrazovanju, gospodarstvu, zdravstvu te u privatnoj i javnoj sferi). Preporuke su nastale kroz suradnju s različitim dionicima javnih politika kroz niz radionica koje su organizirane u pet europskih gradova (Rim, Atena, Osijek, Dublin i Hamburg) te na temelju širokog istraživanja o višejezičnosti u pet gore navedenih sfera javnoga djelovanja. Na radionici u Osijeku Višejezičnost u privatnoj sferi, održanoj u travnju 2013. na Fakultetu za odgojne i obrazovne znanosti u Osijeku, osim znanstvenika iz Hrvatske i Europe, sudjelovali su i dionici javni, te posebno obrazovnih politika - nastavnici osnovnih i srednjih škola, ravnatelji, fakultetsko osoblje, ali i političari, predstavnici manjinskih udruga i dr.

Važnu ulogu u projektu imali su djelatnici Gradske i sveučilišne knjižnice u Osijeku (GISKO) – gospođa Suzana Biglbauer i gospodin Siniša Petković. Oni su na radionici u Osijeku predstavili Festival jezika te su svojim aktivnostima značajno pridonijeli razvijanju preporuka i omogućili bogatstvo podataka o višejezičnosti grada Osijeka kao kulturnoj baštini europskoga prostora. Rad GISKO-a, posebice vezano uz Festival jezika, bio je predstavljen i na završnoj konferenciji projekta LUCIDE na Sveučilištu u Londonu, u Londonskoj školi ekonomije i političkih znanosti u rujnu 2014.

LITERATURA

1. 21st Century Literacies. Knowledge Network Explorer. 2002. URL: <http://www.kn.pacbell.com/wired/21stcent/> (2015-07-10)
2. Chu, Clara M. Defining "Multiculturalism" : Final Report submitted. 2005. URL: <http://archive.ifla.org/VII/s32/pub/multiculturalism-en.pdf> (2015-07-15) Citirano prema: Smjernice za knjižnične usluge za multikulturalne zajednice : s IFLA-inim Manifestom za multikulturalnu knjižnicu. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2010.
3. Ethnologue. URL: www.ethnologue.com (2015-07-10)
4. LUCIDE. URL: <http://www.urbanlanguages.eu/> (2015-07-2015)

Baranjsko-rusko društvo prijateljstva 2014

Slovačko kulturno-umjetničko društvo 2013.

Ukrajinski plakat 2012.

Pozdravna riječ ravnateljice GISKO

